

ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

УДК 355.58:355.405.7:061.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2709-9261-2026-2-18-21>

Батюк Олег Володимирович,

доктор юридичних наук, професор,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
будівництва військ та оперативного застосування
(Національна академія Національної гвардії України, м. Харків)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2291-4247>



ДОСВІД УКРАЇНИ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВОГО СПІВРОБІТНИЦТВА: ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ СТІЙКОСТІ ТА БЕЗПЕКОВИХ СПРОМОЖНОСТЕЙ НАТО

У науковій статті здійснено комплексний аналіз ролі цивільно-військового співробітництва в умовах війни в Україні як одного з ключових елементів забезпечення національної безпеки, суспільної стійкості й ефективного функціонування державних інституцій в умовах воєнних загроз. Досліджено особливості трансформації системи цивільно-військової взаємодії в умовах сучасного збройного конфлікту, який характеризується поєднанням традиційних військових дій із гібридними загрозами, інформаційними операціями, кібератаками та цілеспрямованим впливом на об'єкти критичної інфраструктури. Автор обґрунтував, що цивільно-військове співробітництво в сучасних умовах виходить за межі традиційного інструменту підтримки військових операцій та перетворюється на важливий механізм формування всеохоплюючої системи національної стійкості. У статті запропоновано перспективні напрями гармонізації національної системи цивільно-військового співробітництва зі стандартами та підходами НАТО шляхом удосконалення нормативно-правового забезпечення, розвитку інституційних механізмів координації, впровадження сучасних цифрових інструментів управління, розширення можливостей стратегічних комунікацій та підвищення ефективності захисту критичної інфраструктури.

Ключові слова: безпека, держава, НАТО, співробітництво, цивільні особи, стійкість, взаємодія, рух опору, цивільно-військове співробітництво.

Постановка проблеми. Актуальність теми визначена тим, що прийняття Україною семи базових вимог НАТО щодо стійкості (Baseline Requirements for National Resilience, BLR), а також упровадження положень щодо забезпечення фінансової, соціальної та інформаційної стійкості свідчить про якісну трансформацію національної системи забезпечення безпеки відповідно до сучасних євроатлантичних стандартів. Зазначені кроки створюють передумови для подальшої інституціоналізації відповідних механізмів у межах НАТО шляхом їх гармонізації з оновленими керівними принципами забезпечення стійкості та стратегічними цілями Альянсу у сфері стримування й підвищення національної та колективної стійкості. У сучасних умовах цивільно-військове співробітництво (Civil-Military Cooperation, CIMIC) набуває комплексного характеру, охоплюючи взаємодію між військовими формуваннями, органами державної влади та місцевого самоврядування, суб'єк-

тами приватного сектору і громадянським суспільством. Така інтегрована модель сприяє підвищенню ситуаційної обізнаності, ефективності управлінських процесів та зміцненню суспільної довіри під час кризових ситуацій і збройних конфліктів.

Досвід активних бойових дій в Україні з лютого 2022 року демонструє, що CIMIC є не лише інструментом координації взаємодії між військовими та цивільними структурами, а й важливим стратегічним ресурсом забезпечення опору, підтримання стійкості, відновлення та післявоєнної реконструкції держави. Інтеграція механізмів цивільно-військового співробітництва в оперативні процедури дає змогу ефективно реалізовувати концепцію всеохоплюючої національної стійкості й адаптувати систему управління до умов гібридних загроз.

Набутий Україною досвід формує цінну практичну основу для вдосконалення підходів НАТО до інтеграції CIMIC у систему стримування й оборони, побудовану на

принципах стійкості та цивільної готовності. Це сприяє підвищенню ефективності кризового реагування, забезпеченню готовності до протидії гібридним загрозам, узгодженню стратегічних цілей із локальними механізмами реалізації безпекової політики, а також практичній імplementації положень статті 3 Північноатлантичного договору та Зобов'язань НАТО щодо забезпечення стійкості [1].

У цьому контексті цивільно-військове співробітництво слід розглядати як один із ключових елементів системи планування національної та колективної стійкості. Досвід України підтверджує його стратегічне значення для розвитку оборонних спроможностей, оперативного планування, ефективного розподілу ресурсів та забезпечення міжвідомчої взаємодії. Подальше зміцнення механізмів СІМІС шляхом інтеграції цивільної взаємодії, захисту критичної інфраструктури, розвитку інформаційного обміну та партнерства з приватним сектором є важливою передумовою підвищення обороноздатності та стійкості держав – членів НАТО. Формалізація цивільно-військового співробітництва в межах оперативних циклів управління, процесів розвитку сил і засобів та механізмів державно-приватного партнерства сприятиме підвищенню оперативності, узгодженості й ефективності реагування на кризові ситуації, закріплюючи СІМІС як один із фундаментальних елементів стратегічної стійкості Альянсу.

Сучасне безпекове середовище, що характеризується високою динамічністю та зростанням кількості гібридних загроз, обумовлює необхідність посилення ролі цивільно-військового співробітництва як інтегра-

ційного механізму, що забезпечує взаємозв'язок між військовими операціями та функціонуванням цивільного сектору. Такий підхід створює передумови для ефективної протидії сучасним викликам безпеки та підвищення спроможності НАТО діяти комплексно у всіх операційних середовищах.

За умови належного ресурсного забезпечення та інтеграції механізмів СІМІС у процеси стратегічного й оперативного планування цивільно-військове співробітництво трансформується з допоміжного елементу військово-політичної діяльності у важливий стратегічний інструмент забезпечення національної та колективної стійкості. Його ефективне функціонування сприяє підвищенню рівня готовності держав до реагування на кризові ситуації, зміцненню соціальної згуртованості та забезпеченню безперервності функціонування критично важливих систем.

Вважаємо, що доцільно розглядати цивільно-військове співробітництво як одну з ключових функціональних складових системи забезпечення стійкості держав – членів НАТО. Розвиток кадрового потенціалу СІМІС, удосконалення аналітичних спроможностей, розширення міжвідомчої взаємодії та інституційного партнерства, а також поглиблення співпраці з приватним сектором сприятимуть підвищенню ефективності взаємодії з цивільним населенням, захисту критичної інфраструктури та розвитку прозорих механізмів інформаційного обміну, враховуючи ключові тригери цивільно-військового реагування в Україні в період 2022–2025 років (рис. 1).

Ключові тригери цивільно-військового реагування України (2022–2025)



Рис. 1. Еволюція ключових тригерів розвитку системи цивільно-військового співробітництва (СІМІС) в Україні у контексті забезпечення національної стійкості та реагування на гібридні загрози (2022–2025 рр.) (згенеровано за допомогою ШІ ChatGPT)

На наше переконання, саме реалізація зазначених напрямів дасть можливість Альянсу підвищити адаптивність до трансформації характеру сучасних воєнних конфліктів, посилити кризове реагування та забезпечити довгострокову безпекову й соціальну стійкість.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Починаючи з 1990-х років, у Північноатлантичному альянсі здійснювалася системна робота з формування доктринальної та нормативної бази цивільно-військового співробітництва (СІМІС) як невід'ємної складової

комплексного врегулювання кризових ситуацій. Особлива увага приділялася розвитку механізмів взаємодії між військовими структурами, органами державної влади, міжнародними організаціями, інститутами громадянського суспільства та іншими цивільними суб'єктами.

Як зазначає І. Г. Патер, основу доктринальних документів оперативного-тактичного рівня у збройних силах держав – членів НАТО становив практичний досвід Збройних сил Сполучених Штатів Америки щодо створення центрів цивільно-військового співробітництва під час військових операцій у Північному Іраку (1991 р.), Сомалі (1993–1994 рр.), Руанді (1994 р.) та на Гаїті (1993–1995 рр.). Такі центри виконували функції координаційних платформ для обміну інформацією та узгодження діяльності між військовими формуваннями, урядовими структурами США, місцевими органами влади, міжнародними організаціями та іншими цивільними суб'єктами [3].

Організаційна структура зазначених центрів формувалася з урахуванням оперативної обстановки, характеру завдань і актуальних потреб конкретної військової операції, що забезпечувало їхню гнучкість та ефективність. Аналогічний підхід був застосований в Україні під час проведення операції Об'єднаних сил, у межах якої були створені об'єднані центри цивільно-військового співробітництва в містах Северодонецьк, Краматорськ і Маріуполь.

За твердженням Д. О. Кузьменка, діяльність зазначених центрів була спрямована на координацію спільних дій Збройних Сил України з іншими військовими формуваннями, правоохоронними органами, органами державної влади та місцевого самоврядування, урядовими й неурядовими організаціями з метою реалізації гуманітарних, інформаційних та безпекових заходів у районі проведення операції. До складу об'єднаних центрів, окрім представників Збройних Сил України, за погодженням залучалися представники Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, Державної фіскальної служби України, органів місцевого самоврядування та громадських об'єднань, що забезпечувало міжвідомчу координацію та комплексний підхід до вирішення поставлених завдань [4].

На думку О. В. Минька, такі підрозділи мали тимчасовий характер і створювалися в районах проведення військових операцій як структурні елементи органів військового управління. За умови сприятливої безпекової ситуації об'єднані центри цивільно-військового співробітництва розміщувалися поза межами місць дислокації військових частин, у безпосередній близькості до основних цивільних установ і організацій, що сприяло підвищенню ефективності взаємодії між військовими та цивільними суб'єктами, оперативності прийняття рішень і реалізації спільних заходів у кризових умовах [5].

У контексті врахування результатів доктринальної діяльності держав – членів Організації Північноатлантичного договору доцільно погодитися з позицією українських науковців, які наголошують, що система цивільно-військового співробітництва України потребує подальшого вдосконалення шляхом імплементації кращих практик і стандартів НАТО. Такий підхід є важливою передумовою підвищення ефективності міжвідомчої взаємодії, розвитку кризового менеджменту та забезпечення національної стійкості в умовах сучасних безпекових викликів.

Як зазначає О. О. Кутков, одним із пріоритетних напрямів удосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва є розроблення та прийняття єдиної нормативно-правової бази,

гармонізованої зі стандартами НАТО, яка забезпечуватиме комплексне правове регулювання взаємодії військових формувань з органами державної влади, місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства та іншими цивільними суб'єктами [6].

У цьому контексті особливого значення набуває поняття стандарту НАТО, який розглядається як міжнародно погоджений нормативний документ, що встановлює уніфіковані правила, процедури та принципи спільної діяльності, єдину термінологічну базу, а також вимоги до стандартизації технічних процесів, озброєння, військової техніки та інших компонентів матеріально-технічного забезпечення збройних сил держав – членів Альянсу та країн-партнерів. Упровадження таких стандартів сприяє досягненню оперативної сумісності (interoperability), підвищенню ефективності спільних операцій та розвитку інтегрованих механізмів реагування на сучасні загрози.

На думку Ю. В. Кривенка, провідну роль у формуванні та розвитку концептуальних засад цивільно-військового співробітництва серед держав – членів НАТО відіграють Канада, Королівство Нідерландів та Королівство Данія, які є визнаними лідерами в розробленні доктринальних підходів, організаційних моделей і практичних механізмів взаємодії між військовими та цивільними структурами. Накопичений цими державами досвід становить значний науково-практичний інтерес для України та може бути використаний у подальшому вдосконаленні національної системи цивільно-військового співробітництва відповідно до євроатлантичних стандартів і принципів [7].

Метою статті є комплексне дослідження розвитку системи цивільно-військового співробітництва України в умовах широкомасштабної війни, її нормативно-правових, організаційних і практичних засад, а також визначення можливостей імплементації набутого українського досвіду в процесі вдосконалення механізмів забезпечення стійкості, кризового реагування та розвитку безпекових спроможностей Організації Північноатлантичного договору (НАТО).

Український досвід цивільно-військового співробітництва, сформований в умовах широкомасштабної війни, доцільно розглядати не лише як національну практику кризового реагування, а й як нову модель забезпечення суспільної стійкості, що інтегрує військові, державні, муніципальні та громадські інститути та може слугувати основою для подальшої трансформації концепції СІМІС та системи Resilience NATO в умовах сучасних гібридних конфліктів.

Наукова новизна наукової статті полягає в тому, що вперше здійснено комплексне дослідження українського досвіду організації цивільно-військового співробітництва в умовах широкомасштабної війни крізь призму його значення для розвитку сучасної концепції національної та колективної стійкості НАТО.

Методологічну основу наукової статті становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, застосування яких забезпечило всебічний аналіз теоретичних, нормативно-правових і організаційно-практичних аспектів цивільно-військового співробітництва в Україні та державах – членах НАТО, а також визначення перспектив використання українського досвіду для розвитку сучасних механізмів забезпечення стійкості й безпеки Альянсу.

Викладення основного матеріалу. Український досвід цивільно-військового співробітництва як фактор розвитку безпекових спроможностей НАТО полягає в тому,

що сучасна війна, не може ґрунтуватися лише на військових досягненнях. Сили безпеки та оборони України продемонстрували ефективність моделі Whole-of-Society (рис. 2), коли до протидії агресії залучаються органи вла-

ди, військові структури, бізнес, волонтерські організації, наукові установи та громадяни. Саме високий рівень суспільної мобілізації дав змогу забезпечити стійкість держави в перші місяці широкомасштабного вторгнення.

Модель «Whole-of-Society» цивільно-військового співробітництва в період повномасштабного вторгнення в Україні

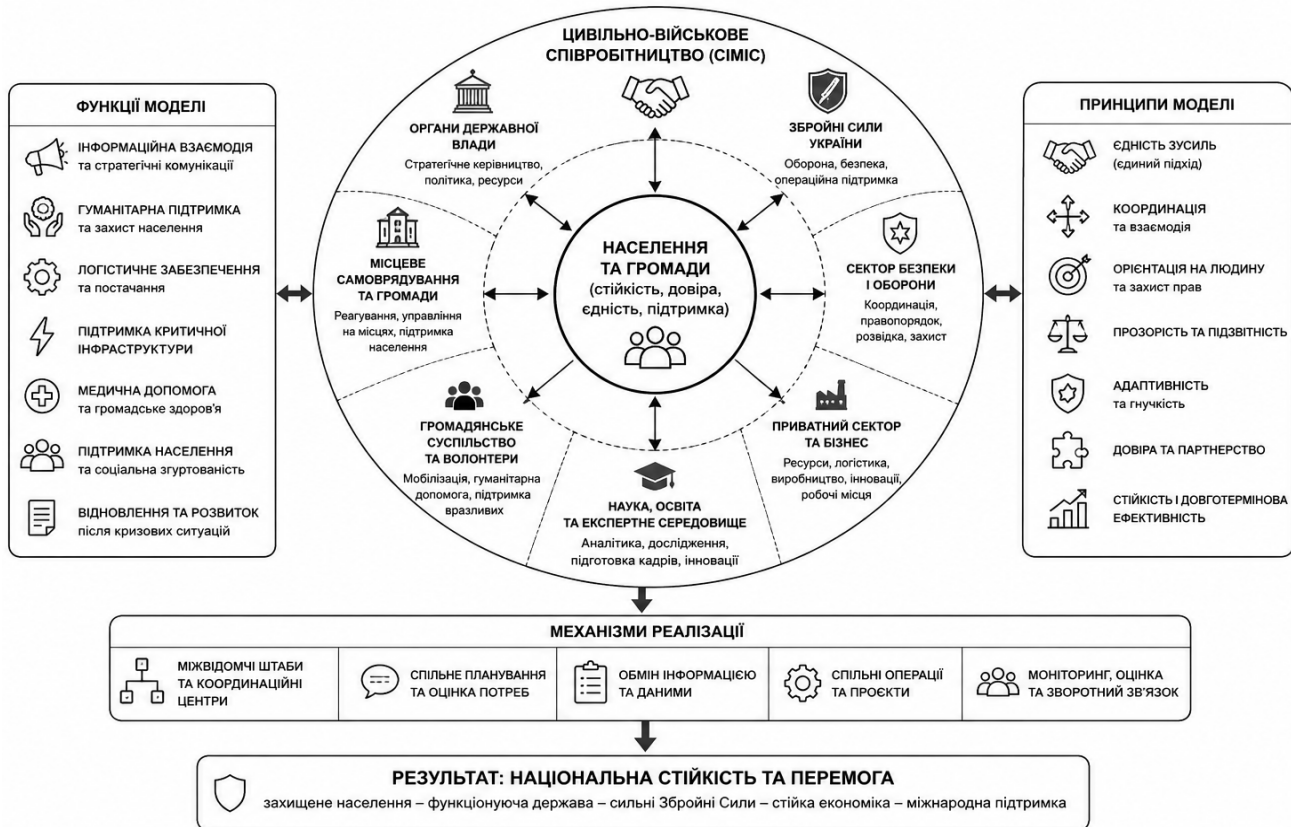


Рис. 2. Концептуальна модель цивільно-військового співробітництва на основі підходу Whole-of-Society: український досвід широкомасштабної війни (згенеровано за допомогою ШІ ChatGPT)

Варто зауважити, що до березня 2022 року концепція CIMIC у НАТО значною мірою асоціювалася з миротворчими операціями та стабілізаційними місіями. Український досвід довів, що цивільно-військове співробітництво є критично важливим в умовах війни. Підрозділи CIMIC забезпечували евакуацію населення, координацію гуманітарної допомоги, відновлення життєво важливих послуг та підтримання взаємодії з місцевими громадами навіть безпосередньо в районах бойових дій.

Вважаємо, що одним із найважливіших уроків стала ефективність децентралізованих механізмів управління. Українські громади, військові адміністрації та місцеві органи влади отримали можливість самостійно ухвалювати рішення в кризових умовах. Це забезпечило високу швидкість реагування на загрози та мінімізувало негативні наслідки атак противника. Експерти НАТО відзначають, що саме децентралізація стала важливим чинником стійкості України.

Саме український досвід засвідчив, що захист цивільного населення безпосередньо впливає на успіх військових операцій. Евакуація, гуманітарна підтримка, забезпечення доступу до медичних послуг і відновлення критичних сервісів сприяли збереженню довіри населення до держави та сил оборони. CIMIC став механізмом

формування суспільної підтримки військових дій і забезпечення легітимності оборонних заходів.

Особливої уваги, на наш погляд, заслуговують питання необхідності постійної координації між Збройними Силами України, правоохоронними органами, службами цивільного захисту, місцевими адміністраціями та волонтерськими організаціями. Україна сформувала практику інтегрованого кризового управління, яка дає можливість швидко об'єднувати ресурси різних секторів для вирішення спільних завдань. Цей досвід безпосередньо корелює із сучасними підходами НАТО до кризового менеджменту.

Вважаємо, що в сучасній війні критична інфраструктура є новим полем бойових дій. Масовані атаки на енергетичну, транспортну, телекомунікаційну та цифрову інфраструктуру продемонстрували необхідність тісної взаємодії між військовими, державними структурами та приватним сектором. Україна виробила механізми оперативного відновлення об'єктів критичної інфраструктури, резервування ресурсів та підтримання безперервності надання життєво важливих послуг. Цей досвід став предметом окремих консультацій між Україною та НАТО щодо розвитку цивільної стійкості.

Доцільно наголосити, що сучасні цифрові технології стали основою цивільної стійкості, і це засвідчив

український досвід. Саме важливим чинником стала роль цифрових платформ у забезпеченні взаємодії між державою, військовими структурами та населенням. Системи оповіщення, цифрові державні сервіси, карти укриттів, волонтерські платформи й електронні комунікації дали змогу забезпечити безперервність управління навіть в умовах масованих ударів. Український досвід демонструє, що цифрова стійкість є невід'ємною складовою цивільно-військового співробітництва XXI ст. Вважаємо, що цивільна готовність в державі, на території якої проходять активні бойові дії, повинна формуватися завчасно. Повномасштабна війна підтвердила важливість підготовки населення до кризових ситуацій. Практика територіальної оборони, добровольчих формувань громад, навчання населення дій в умовах надзвичайних ситуацій та розвиток культури безпеки стали важливими факторами національної стійкості. Саме тому НАТО останніми роками приділяє особливу увагу питанням цивільної готовності та національної резильєнтності.

На наше переконання, доцільно підтримати думку про те, що сучасне цивільно-військове співробітництво більше не може розглядатися як допоміжний інструмент забезпечення військових операцій. В умовах широкомасштабної війни воно перетворюється на системоутворювальний елемент національної та колективної безпеки, який забезпечує стійкість державного управління, функціонування критичної інфраструктури, підтримку населення та здатність суспільства до тривалого опору агресору. Саме тому український досвід сьогодні дедалі активніше інтегрується до процесів розвитку NATO Resilience, удосконалення доктрин Альянсу та формування нових підходів до цивільно-військової взаємодії в умовах багатодомених конфліктів [8].

Вважаємо за доцільне визначити перспективи імплементації українського досвіду в систему цивільно-військового співробітництва НАТО, який повинен стати важливим джерелом модернізації концептуальних, організаційних та практичних засад функціонування системи CIMIC NATO.

Першим перспективним напрямом має стати інтеграція українського досвіду реалізації концепції Whole-of-Society до стратегічних документів НАТО. Війна продемонструвала, що забезпечення стійкості держави є неможливим без залучення всіх суспільних інститутів до процесів оборони та кризового реагування. Українська практика підтвердила ефективність взаємодії між сектором безпеки й оборони, центральними органами влади, органами місцевого самоврядування, бізнесом, волонтерськими організаціями та громадянами. Вважаємо, що для НАТО це створює передумови для переходу від концепції Whole-of-Government до ширшої моделі Whole-of-Society, яка має стати основою сучасної політики стійкості Альянсу.

Другий напрям – інтеграція українського досвіду до системи NATO Resilience. Саме з лютого 2022 року Україна фактично функціонувала в умовах безперервної кризи, забезпечуючи безперервність державного управління, функціонування енергетичної системи, роботу транспортної інфраструктури, стійкість цифрових сервісів, логістичне забезпечення населення та військ. Отримані практичні уроки можуть бути використані для оновлення критеріїв оцінювання національної стійкості держав – членів НАТО й удосконалення системи цивільної готовності Альянсу.

Третім напрямом має стати модернізація доктрини цивільно-військового співробітництва НАТО. Український

досвід свідчить, що сучасне CIMIC повинно виконувати значно ширші функції, ніж це передбачено чинними доктринальними документами НАТО. У майбутньому функції CIMIC можуть бути доповнені координацією захисту критичної інфраструктури, управлінням гуманітарними процесами, забезпеченням цивільної готовності населення, оборонною підтримкою стратегічних комунікацій, координацією заходів післякризового відновлення. Таким чином, CIMIC поступово трансформуватиметься з допоміжного інструменту підтримки операцій у комплексний механізм забезпечення стійкості держави.

Четвертим напрямом повинна стати інтеграція українського досвіду захисту критичної інфраструктури. Особливе значення для НАТО має досвід України щодо функціонування критичної інфраструктури під час постійних ракетних, дронових та кібернетичних атак. Вважаємо, що практична цінність полягає у впровадженні багаторівневої системи захисту, резервування критичних потужностей, інтеграції кіберзахисту та фізичної безпеки, кризового управління на об'єктах критичної інфраструктури, міжвідомчих координаційних механізмів. З огляду на зростання загроз для енергетичних та цифрових систем держав – членів НАТО цей напрям може стати одним із ключових у подальшому розвитку Альянсу.

П'ятим напрямом стосується вдосконалення механізмів міжвідомчої взаємодії. В Україні за час повномасштабного вторгнення сформовано ефективну систему кризового управління, яка об'єднує військові структури, поліцію, служби цивільного захисту, органи місцевого самоврядування та волонтерський сектор. Перспективним є використання українського досвіду для створення міжвідомчих кризових центрів НАТО, розвитку механізмів спільного планування, удосконалення процедур обміну інформацією, формування інтегрованих систем реагування на кризові ситуації.

Шостим напрямом має стати розвиток готовності цивільного населення, оскільки важливим уроком української війни стала роль підготовленого населення, зокрема через реалізацію положень Закону України «Про основи національного спротиву» [9]. Українська практика показала високу ефективність підрозділів територіальної оборони, особливо великих міст Києва та Харкова, готовність добровольчих формувань громад до бойових дій, налагоджених систем громадянського захисту населення, а також запровадження програм підготовки населення до кризових ситуацій, як-от типова загальна короткострокова програма підвищення кваліфікації «Запобігання та реагування на виникнення загроз, кризових ситуацій і подолання їх наслідків» [10].

Сьомим напрямом повинно стати використання українського досвіду у сфері захисту й оборони стратегічних комунікацій. Одним із ключових досягнень України стало створення ефективної системи інформаційної взаємодії між державою, військовими структурами та населенням. Вважаємо, що практичну цінність для НАТО становлять механізми кризового інформування, протидія дезінформації, боротьба з інформаційно-психологічними операціями, цифрові інструменти взаємодії з громадянами, підтримання суспільної довіри в умовах війни.

Восьмий напрям – це формування нових освітніх та тренувальних програм НАТО DIP із безпосереднім залученнями українських бойових офіцерів як інструкторів. Саме український досвід доцільно інтегрувати до системи підготовки персоналу НАТО, йдеться про включення до навчальних програм питань функціонування CIMIC під час широкомасштабної війни, захисту цивільного населення, забезпечення стійкості критичної

інфраструктури, кризового управління, міжвідомчої взаємодії, цивільної готовності населення.

Перспективи імплементації українського досвіду до системи цивільно-військового співробітництва НАТО полягають не лише в запозиченні окремих практик, а й у формуванні нової парадигми забезпечення безпеки, в основі якої – стійкість суспільства, всеохоплююча оборона, міжвідомча взаємодія та інтеграція цивільного сектору до процесів національної і колективної безпеки.

Фактично український досвід створює підґрунтя для подальшої трансформації доктрини СІМІС НАТО відповідно до реалій сучасних багатоденних конфліктів ХХІ століття.

Для підвищення стійкості та безпекових спроможностей НАТО пропонуємо авторську концептуальну модель інтеграції українського досвіду цивільно-військового співробітництва в систему забезпечення стійкості Альянсу (рис. 3).

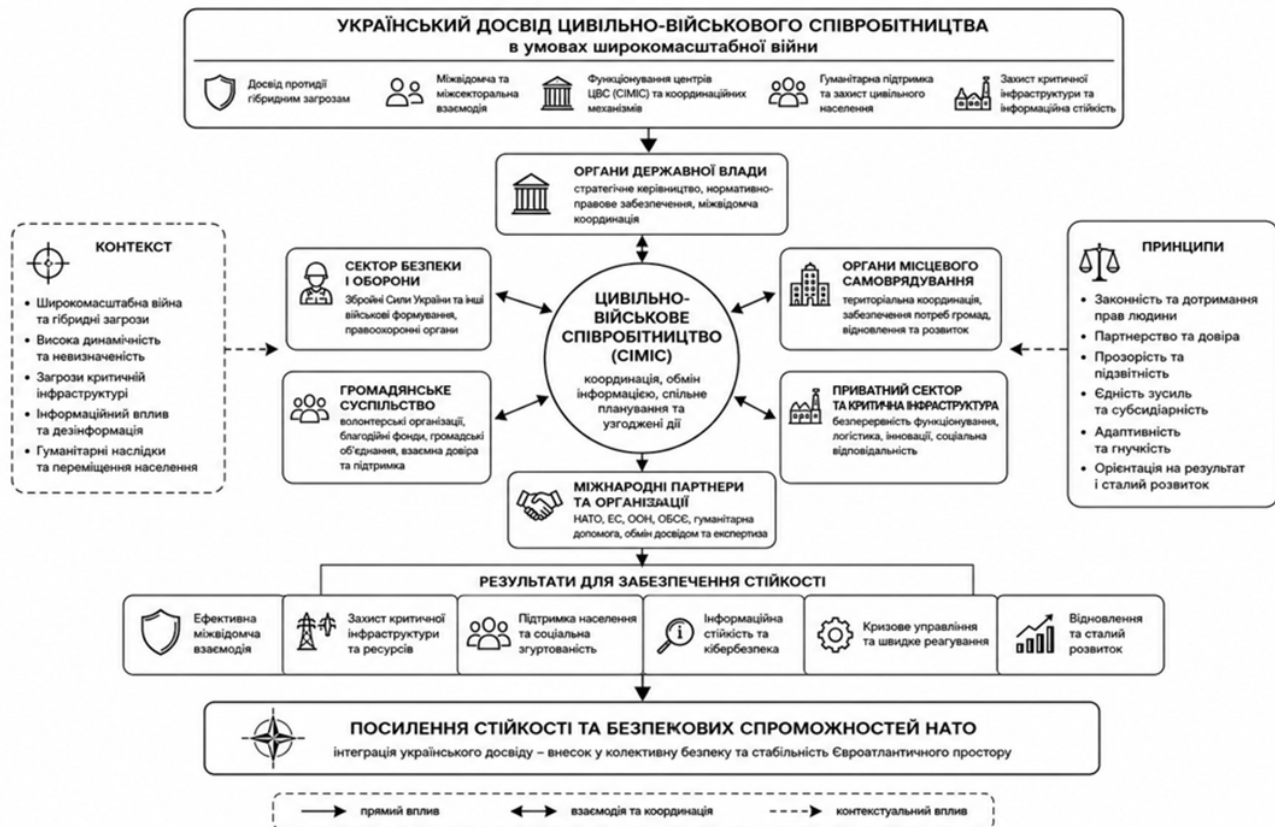


Рис. 3. Авторська концептуальна модель інтеграції українського досвіду цивільно-військового співробітництва в систему забезпечення стійкості та розвитку безпекових спроможностей НАТО (рисунок згенеровано за допомогою ШІ ChatGPT)

Висновки та перспективи подальших досліджень. Провівши дослідження досвіду України у сфері цивільно-військового співробітництва в умовах широкомасштабної війни, вважаємо, що:

по-перше, саме ця модель є ключовим елементом наукової новизни даного дослідження та відображає авторське бачення трансформації сучасної концепції цивільно-військового співробітництва;

по-друге, цивільно-військове співробітництво слід розглядати не лише як допоміжну функцію підтримки, а й як стратегічний інструмент, який безпосередньо сприяє впровадженню стійкості за статтею 3, тим самим стаючи невід'ємним компонентом позиції стримування Альянсу;

по-третє, регулярна оцінка цивільного середовища є важливою для отримання повного розуміння операційного середовища, що є життєво важливим для успішного виконання місії. Ця оцінка повинна визначити пріоритети захисту критично важливої інфраструктури для забезпечення безперервності урядових функцій та повсякденного життя громадян країни. Крім того, оцінка цивільного середовища є вирішаль-

ною для уряду для контролю за переміщенням населенням, включно з біженцями та внутрішньо переміщеними особами (ВПО), та для сприяння ефективному плануванню евакуації;

по-четверте, український досвід створює передумови для формування нових доктринальних підходів Альянсу. Сучасна війна підтвердила необхідність інтеграції військових, цивільних, інформаційних, економічних та технологічних компонентів у єдину систему безпеки. Україна продемонструвала ефективність концепції всеохоплюючої оборони (Whole-of-Society Approach), що передбачає залучення всіх ресурсів держави й суспільства до протидії загрозам. Урахування саме цього досвіду СІМІС сприятиме підвищенню готовності НАТО до реагування на новітні виклики безпеки та зміцненню колективної оборони в умовах трансформації сучасного безпекового середовища.

Подальші наукові дослідження будуть спрямовані на аналіз основних компонентів концептуальної моделі інтеграції українського досвіду цивільно-військового співробітництва в систему забезпечення стійкості та розвитку безпекових спроможностей НАТО.

Список використаних джерел

1. The North Atlantic Treaty. Washington D.C. 4 April 1949. URL: <https://surl.li/dpsvkc> (дата звернення 02.06.2026).
2. Тітко Е. В. Особливості правового регулювання діяльності CIMIC в організації Північноатлантичного договору. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 2. С. 158–161.
3. Цивільно-військове співробітництво на території Донецької та Луганської областей: моделі, тенденції, перспективи : колективна монографія; [відп. ред. І. Г. Патер, упоряд. О. І. Муравський]. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2018. 498 с.
4. Кузьменко Д. О. Адміністративно-правове регулювання діяльності органів публічної адміністрації в зоні проведення Операції об'єднаних сил : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Дніпро, 2020. 185 с.
5. Минько О. В. Теоретико-методичні засади формування системи цивільно-військового співробітництва у формуваннях Національної гвардії України. *Честь і закон*. 2020. № 2 (73). С. 74–82. DOI: <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2020/2/73/207148>
6. Кутков О. О. Механізм державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах змін воєнно-політичної обстановки в державі. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2025. № 5. С. 96–100. URL: DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.5.13>
7. Кривенко Ю. В. Щодо необхідності правового регулювання цивільно-військового співробітництва збройних сил України (civil-military cooperation – CIMIC). *Часопис цивілістики*. 2017. № 23. С. 35–39. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/dbea2888-218a-47fd-9aae-47f771f6cead> (дата звернення 02.06.2026).
8. NATO and Ukraine share lessons learned for strengthening civilian resilience and critical infrastructure. 14 January 2026. URL: <https://surl.li/rtgxna> (дата звернення 02.06.2026).
9. Про основи національного спротиву : Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата звернення 02.06.2026).
10. Типова загальна короткострокова програма підвищення кваліфікації «Запобігання та реагування на виникнення загроз, кризових ситуацій і подолання їх наслідків» : наказ Національного агентства України з питань державної служби від 22.05.2025 № 69-25. URL: <https://surl.li/lknhiv> (дата звернення 02.06.2026).

References

1. The North Atlantic Treaty (1949, April 4). Washington, D.C. Retrieved June 2, 2026, from <https://surl.li/dpsvkc> [in English].
2. Titko, E. V. (2017). Osoblyvosti pravovoho rehuliuвання diialnosti CIMIC u Pivnichnoatlantychnomu alianii [Peculiarities of legal regulation of CIMIC activities in the North Atlantic Treaty Organization]. *Yurydychnyi Naukovyi Elektronnyi Zhurnal [Legal Scientific Electronic Journal]*, 2, 158–161 [in Ukrainian].
3. Pater, I. H. (Ed.), & Muravskiy, O. I. (Comp.). (2018). Tsyvilno-viiskove spivrobitnytstvo v Donetskii ta Luhanskii oblastiakh: Modeli, tendentsii ta perspektyvy [Civil-Military Cooperation in the Donetsk and Luhansk Regions: Models, Trends, and Prospects]. Lviv : I. Krypiakievych Institute of Ukrainian Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine. 498 p. [in Ukrainian].
4. Kuzmenko, D. O. (2020). Administratyvno-pravove rehuliuвання diialnosti orhaniv publichnoi administratsii v zoni provedennia Operatsii obiednanykh syl [Administrative and legal regulation of public administration bodies in the Joint Forces Operation area]. *Candidate's thesis in Law, specialty 12.00.07*. Dnipro, Ukraine [in Ukrainian].
5. Myenko, O. V. (2020). Teoretychni ta metodychni zasady formuvannia systemy tsyvilno-viiskovoho spivrobitnytstva u formuvanniakh Natsionalnoi hvardii Ukrainy [Theoretical and methodological principles of forming a civil-military cooperation system in the formations of the National Guard of Ukraine]. *Honor and Law*, 2 (73), 74–82. <https://doi.org/10.33405/2078-7480/2020/2/73/207148> [in Ukrainian].
6. Kutkov, O. O. (2025). Mekhanizm derzhavnoho rehuliuвання tsyvilno-viiskovoho spivrobitnytstva v umovakh zmin viiskovo-politychnoi sytuatsii v derzhavi [Mechanism of state regulation of civil-military cooperation under conditions of changes in the military-political situation in the state]. *Dniprovskiy Naukovyi Chasopys Publichnoho Upravlinnia, Psykholohii, Prava [Dnipro Scientific Journal of Public Administration, Psychology and Law]*, 5, 96–100. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2024.5.13> [in Ukrainian].
7. Kryvenko, Yu. V. (2017). Pro neobkhdnist pravovoho rehuliuвання tsyvilno-viiskovoho spivrobitnytstva Zbroinykh Syl Ukrainy (CIMIC) [On the necessity of legal regulation of civil-military cooperation of the Armed Forces of Ukraine (CIMIC)]. *Chasopys Tsyvilystyky [Journal of Civilistics]*, 23, 35–39. <https://dspace.onua.edu.ua/items/dbea2888-218a-47fd-9aae-47f771f6cead> [in Ukrainian].
8. NATO and Ukraine share lessons learned for strengthening civilian resilience and critical infrastructure (2026, January 14). Retrieved June 2, 2026, from <https://surl.li/rtgxna>
9. Verkhovna Rada of Ukraine (2021). Pro osnovy natsionalnoho sprotyvu: Zakon Ukrainy vid 16 lypnia 2021 roku No. 1702-IX [On the Fundamentals of National Resistance: Law of Ukraine No. 1702-IX of July 16, 2021] <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> [in Ukrainian].
10. National Agency of Ukraine on Civil Service (2025). Typova zahalna korotkostrokovaya prohrama pidvyshchennia kvalifikatsii "Zapobihannia ta reahuvannia na vynykennia zahroz, kryzovykh sytuatsii i podolannia yikh naslidkiv": nakaz Natsionalnoho ahentstva Ukrainy z pytan derzhavnoi sluzhby vid 22.05.2025 No. 69-25 [Standard General Short-Term Professional Development Program "Prevention of and Response to Emerging Threats and Crisis Situations and Mitigation of Their Consequences": Order of the National Agency of Ukraine on Civil Service dated May 22, 2025 No. 69-25]. (2025). <https://surl.li/lknhiv> [in Ukrainian].

Batiuk Oleh,

Doctor of Laws, Professor,

Leading Researcher at the Research Laboratory

for Force Construction and Operational Employment

(The National Academy of the National Guard of Ukraine, Kharkiv)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2291-4247>

UKRAINE'S EXPERIENCE IN CIVIL-MILITARY COOPERATION: TO ENHANCE NATO'S RESILIENCE AND SECURITY CAPABILITIES

The full-scale war unleashed by the Russian against Ukraine has fundamentally transformed approaches to civil-military cooperation (CIMIC), demonstrating its strategic importance for ensuring national resilience, societal cohesion, and effective crisis response. Under conditions of large-scale military operations, hybrid threats, cyberattacks, and systematic attacks against critical infrastructure, Ukraine has developed a unique model of civil-military interaction that extends beyond traditional NATO approaches and offers valuable lessons for the further development of the Alliance's resilience and security capabilities. The purpose of this study is to analyze Ukraine's experience in civil-military cooperation during the full-scale war and to identify prospects for integrating the acquired lessons into NATO's resilience and security framework. The research is based on a comprehensive analysis of institutional mechanisms, interagency coordination practices, civil preparedness measures, critical infrastructure protection strategies, and the implementation of the Whole-of-Society approach in wartime conditions.

The study demonstrates that Ukraine's experience has significantly expanded the functional role of civil-military cooperation. CIMIC has evolved from a supporting military function into a comprehensive mechanism that facilitates coordination among governmental institutions, security and defense forces, local authorities, civil society organizations, private sector entities, international partners, and local communities. Such cooperation has contributed to maintaining continuity of governance, supporting humanitarian operations, protecting civilian populations, ensuring the functioning of critical infrastructure, and strengthening public resilience in the face of prolonged military aggression. Particular attention is paid to the implementation of the Whole-of-Society approach, which has become one of the key factors of Ukraine's national resilience. The study highlights the importance of integrating military, political, economic, social, informational, and technological resources into a unified security system capable of responding effectively to multidimensional threats. The Ukrainian experience confirms the necessity of strengthening cooperation between public institutions and civil society as a prerequisite for sustainable crisis management and national defense. The findings indicate that the practical lessons learned by Ukraine can contribute to the modernization of NATO's civil-military cooperation doctrine and support the development of NATO Resilience. Key areas for integration include enhancing interagency coordination mechanisms, improving civil preparedness systems, strengthening the protection of critical infrastructure, expanding strategic communications capabilities, and incorporating resilience-based approaches into NATO planning and training activities.

The scientific novelty of the study lies in substantiating the potential of Ukraine's wartime civil-military cooperation experience as a source of innovative approaches for strengthening NATO resilience and security capabilities. It is argued that the Ukrainian model represents a practical example of effective implementation of comprehensive defense and societal resilience principles in a high-intensity conflict environment. The results of the research may be useful for policymakers, military planners, NATO structures, civil protection authorities, and researchers involved in security studies, resilience development, crisis management, and civil-military relations. The integration of Ukraine's experience into NATO's institutional framework may contribute to enhancing the Alliance's preparedness for future multidomain threats and complex security challenges.

Key words: security, state resilience, NATO, cooperation, armed forces, civilian population, resilience, interagency interaction, resistance movement, civil-military cooperation (CIMIC).

Дата першого надходження статті до видання: 23.07.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.08.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.10.2026